

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

Орган „Взаїмної помочи галицьких
і буковинських учителів і учительок“.

Редагує: Комітет.

Відвічальний редактор:
НЕСТОР ПШЕПЮРСЬКИЙ.

Річник I.

Ч. 16. Львів, 15. червня 1913.

Адреса Редакції і Адміністрації:
Львів, ул. Скарбківська ч. 33. II. пов.

З М І С Т:

- Два листи — двоє противенств.
М. Бистринець: Непокликаним опікунам народнього учительства у відповідь. (Кінець).
Дещо про службові відносини українського Учительства. (К. буде.)
М. Я. Пес бреше, вітер несе.
Із Секції правної оборони.
Звіт з II. засідання Надзірної Ради Товариства.
З діяльності Відділів окружних.
Всячина.
Оповідки.
Огляд педагогічної преси.
Оголошеня.

Львів 1913.

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок 10. (Дім „Просьвіти“).

Шкільні „Нагороди пильности“

просимо замовляти лише у своїй становій інституції

Видавничій Спілці українського учительства в Коломиї фак № 3.

Приготовано в великій кількості різнородні дарунки, як молитвослови, книжочки, образки, хрестики, медалики, ручки, скриньочки на пера і т. д., — в різній ціні і якості всіх видавництв.

Добра нагода при сій спосібности замовити друки шкільні і книги як метрики, Indeks normaliów, Księga charakter, Книга касова, Інвентар і т. д. До більших замовлень додаємо безплатно „Приписи для шкільних дітей“.

Для Хвальних Зарядів шкіл поручаємо підручники до руських і німецьких диктатів, образи руських князів. Кожда Укр. школа повинна мати в своїй бібліотеці Єфремова Історию Укр. літератури і Історию Грушівського або Аркаса як також інші підручники для загального образования.

Патріоти Українці, що побирають друки і товари у льокальних купців, повинні завчасу зажадати від них, щоби дневники і інші друки замовили у нас. Для купців даємо великі опусты. Наші дневники дуже дешеві і практичні.

Просимо о численні замовлення.

Хто вибирає ся за границю до

ПРУС

: : : : або до иньших країв европей- : : : :
: : : : ських або американських, : : : :

повинен у своїм власнім інтересі перед
відїздом з дому засягнути інформацій
і заосмотрити ся картою поручаючою в

РУСЬКИМ ТОВ. ОПІКИ НАД ЕМІГРАНТАМИ

„ПРОВИДІНЄ“

ЛЬВІВ, УЛ. ДЗЯЛИНСЬКИХ Ч. 12.

Виходить
1. і 15. кождо-
го місяця.

Редакція,
Адміністрація
і Експедиція
у Львові,
ул. Скарбківська
ч. 33. II. пов.

УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО

орган „Взаїмної Помочи галицьких
і буковинських учителів і учительок“.

Річна передпла-
та вносить:
для Австро-
Угорщини 8 К.,
для Росії 4 р.,
для Америки
і Канади 4 дол.

Реклямації нео-
печатані вільні
від почт.оплати.

Звичайні члени Товариства одержують журнал безплатно, а спомагаючі доплачують по 6 Кор. річно.

Два листи --- двоє противенств.

В політичному розгарі боротьби за виборчою реформою, як передвісник змагань у відбуваючих ся тепер соймових виборах, як політичне „credo“ біскупсько-подоляцької кліки, urbi et orbi проголошений зістав пастирський лист галицько-польського єпископату.

Завданем нашого журналу, як чисто станового, не є обговорюване справ, які торкають ся виключно політичних тем. І в ділі згаданого листа, як чисто політичної еунунціяції, не забиралиб ми голосу, як що він не містив би у собі декілька уступів-уваг, спрямованих під адресою виключно народного учительства. Отсе як раз і спонукує нас висловити свою думку у сьому ділі.

В одному уступі згаданого листа читаємо ось що: „Kierownikom politycznych partji bardzo zależy na tem, ażeby posłannictwo nauczyciela zniżyć do narzędzia politycznej agitacji, ażeby i w jego serce, w którym mają żyć ideały podniosłe i zaszczytne, wszczepić jad partyjnej nienawiści. A że im w osiągnięciu tego celu właśnie kościół stoi w drodze, więc niczego nie szczędzą, walczą choćby najpotworniejszem kłamstwem, aby od kościoła nauczycielstwo odstręczyć“.

Читаємо — і власним очам не віримо. Польські архипастирі, „дбайливі о добро народного учительства“, відважились перестерегти його перед затіями провідників політичних партій. Думав би хтось, що добро народного учительства і його честь справді лежить на серці біскупам; та на ділі воно діється як раз противно. Ім ходить не о честь і матеріяльне добро народного учительства, а о своє власне. Вони, бачучи що так їм і їх ославленій партії висмикується ся власть з рук, радіб ратувати ситуацію, та при діяльній підмозі народного учительства керму краю вдержати й на дальше в своїх руках.

Гарна пересторога, нема щой казати; та, бач, вона дуже а дуже припізналась. Перед кількома і кільканайцяти роками, коли то народне учительство, з припорученя і приказу своїх зверхників кидалось у шалений вир виборчої агітації за т. зв. правительственними кандидатами; коли нераз йшло навіть в розріз із власною совістю і переконаннями; коли сита подоляцька консерва неподільно рядила і трясла краєм, коли його своєю прославленою господаркою доводила до фінансової руїни, припинювала просвіту, а голубила темряву умів, — от тоді та пересторога булаб якраз на часі! Та, на жаль, народне учительство тоді не чуло її з таких медоточивих і високих уст, хоча і як раде було-б почути! Під нинішну-ж пору воно дуже боліє

над тим, що та пересторога польського єпископату являється муштардою по обіді..., являється як раз тоді, коли воно бажає придбати собі таких послів, які-б прихильніше відносились так до діла просвіти взагалі, як і оправданих домагань народного учительства.

Та нема нічого злого, що-б на добре не вийшло. Народне учительство згаданої перестороги не знехтує; противно, воно при теперішних виборах вихіснує її як не мож краще: кермуючись ньюю, воно „без іди партійної ненависти“ вспіє освідомити народні маси і вказати їм кандидатами на послів людей, які є справдішними його і цілого народу приятелями, прихильниками виборчої реформи.

В цілому предовженному листі ніде більше ані слівцем не згадано про загальну просвіту, про заспокоєне оправданих домагань народного учительства. За те з усіх усюдів пробивається з нього марево небезпеки з приводу майбутнього і загального зрадикалізованя головно середних і низших верств суспільности, а там і небезпека утрати влади. Авторів листу незвичайно обурює змагане радикальних агітаторів, які-б раді впоїти в нарід те переконанє, що одиноким для нього добром є просвіта, а одиноким лихом темрява умів. Нам бачить ся, що автори пастирського листу власне у сьому добачують найбільшу небезпеку „радикалізму“. Коли-ж справді так, то його вже ніяк їм не доведеть ся припинити.

Проголошуючи свого листа, польський єпископат станув у ньому по стороні ворогів виборчої реформи, закриваючись тим, наче-б та реформа мала загрожувати католицькій вірі і церкві. Що воно так не є і що авторам листу ходить не о мниму загрозу віри й церкви, а таки їм самим, зглядно дотеперішному, безподільному пануваню їх і їх партії, — найліпшим того доказом являється послідний пастирський лист наших, українських владик. Наші князі церкви обстали твердо при домаганю виборчої реформи і виразно заявили, що вона, як така, в нічому не противить ся католицькій вірі й церкві; противно, ворогами католицької церкви зовуть усіх тих, що противлять ся ділу помирєня і хотілиб недопустити до діла справедливости, яким має бути проєктований закон.

Як бачимо, що в головних основах наші владики станули на відмінному і як раз противному становищи від польських, та тим чином здемаскували їх дійсні змаганя і фарисейські затії, для яких католицька віра і церква були лишень серпанком.

Ми не станемо наводити, навіть в скороченю, пастирського листу наших владик, бо він усім верствам нашої суспільности надто добре звісний. Скажемо лишень коротко, що, наші владики станули на сторожі права та домагають ся лишень справедливости. У змісті цілого їх листу не добачуємо пристрастного політикованя, яким власне переповнений лист польського єпископату. А вже що найважнійше для нас то се, що наші владики у своїому листі не забули й про нас, а виразно зазначують, що нам треба таких послів, які-б — попри иньші потреби — знали, о що і як старатись для народного учительства, для культурного і економічного двигненя нашого народу. У тих власне висловах ми добачуємо справдішну печаливість наших князів церкви; ми пізнаємо їх щиру волю допомогти нам у боротьбі за кращу долю, до зреалізованя наших оправданих домагань.

Ось два листи архипастирів одної церкви — а які противенства!.. Коли зміст листу польського єпископату стрівув ся з острим осудом більшости польської народности, то — противно — лист на-

ших владик прийнято із загальним признанем. Наші владики можуть справді радіти з приводу дійсної їх сполуки з народом, якої ворог не в силі розірвати. А вже що торкається з'окрема українського народнього учительства, то воно бачучи у власних князях церкви справдішних покровителів і оборонців своїх прав, творити-ме й на дальше з усіми верствами населення одно могуче звено у великій українській семі та трудитись-ме над просвітним і економічним піддвигненем нашого поневоленого народу!

М. Бистринець.

Непокликаним опікунам народнього учительства у відповідь.

(Кінець).

3. Aranżerowie zjazdu mieli widocznie pewne obawy co do nastroju, jaki na niem może zapanować i nie wpuszczali nikogo z nauczycieli, kto wydawał się „nieprawomyślny“.

Будьте спокійні д. J. K! Побоювань ніяких не було! Вільний вступ; крім запрошених гостей, мали тільки делегати і члени Комітету вічевого — се річ зівсім природна! Скажіть бо самі: як виглядав би сей з'їзд, наколиб на салю була увійшла „wszechpolska bojówka“ під Вашим проводом?

4. Nie chcieli nawet wpuścić na salę „niebezpiecznego“ widocznie, sprawozdawcy „Szkoły“.

Ай! ай! — якийже з Вас д. J. K. небезпечний і грізний чоловік! Ну — виростайтеж, здоровенькі, у своїх власних очах на... героя! Треба було однак до того речення додати ще ось таке: Na widok jowiszowej postaci sprawozdawcy „Szkoły“ aranżerowie zjazdu... przemienili się.. w słup soli! Се булоб далеко ефектовнійше і вчинилоб ліпше вразіне на читачах Вашого органу!

5. Dziwnie uderzał kontrast między treścią referatu p. Jakimowskiego o projekcie Wydziału kraj. o regulacji płac, a rezolucjami uchwalonemi. Rezolucye były stanowcze, ostre, a *limine* projekt Wydz. kraj.; referent natomiast, reprezentujący przecie opinię Komitetu, w dłuższych wywodach podsuwał Wydziałowi krajowemu myśl oparcia pr. proponowanych płac (1.200, 1.500, 1.800 i 2.100 K) na zasadzie lat służby, co — według jego obliczeń — zwiększyłoby wydatek ponad proponowane 4,300.000 o 1,200.000 koron okrągło. Widocznie referat nie był przez Komitet przejrzany, zrobił konsternację (!) na sali, a poseł Stapiński, przemawiający w roli mentora nauczycielstwa, upomniał referenta, że źle robi, skoro podsuwa Wydziałowi kraj. półśrodki, zamiast domagać się 4. rang urzędniczych. Okazało się więc, że wśród Mesyaszów, t. zw. Komitetu wykonawczego, niema jednomyślności (!) co do taktyki w akcji o ogólne postulaty nauczycielskie.

Добродію J. K! За ласкаве признане що до тону резолюцій — прийміть: спаси бі! Але позвольте собі сказати, що Ви у цілому сьому уступі пописали з повною свідомістю... самі нісенітничі.

Реферат не стояв в контрасті з резолюціями. Референт в „dłuższych wywodach“, опертих на цифрах, виказував кривди, які проєкт може заподіяти учительству в кожній клясі платень, представляв, що проєкт не зносить місцево-клясової системи, що посуване на висшій степені платні повинно бути зависиме виключно від літ служби. Для ілюстрації запримітив, що розділ на степені платень після літ служби

навіть у так „скандальному“ проєкті замість пропонованих 50—25—20 і 5% давби 39—18—18 і 25%, а коштував-би о 1,077.700 К більше.

Деж тут може бути бесіда про підсуване краєвому Виділови якоїнебудь гадки?

Остаточню реферат поміщений в 11. числі *Учительського Слова*. Там на стор. 257. можна прочитати ось що:

„Подаючи наведене обчислене, застерігаємось заздалегідь перед можливою інсинуацією, що ми годимось на проєктовану краєвим Виділом висоту платень, тільки бажаємо іншого процентового зіставлення.

Ми стоїмо і стояти-мемо непохитно на ґрунті домаганя загалу учительства: зрівнання учительських платень з поборами чотирох найнижших ранг державних урядників. Та у сьому напрямі вести-мемо дальшу боротьбу по зможі наших сил“.

Чи такий висказ референта міг підсувати краєв. Виділови які півсередники у напрямі управильнення учительських платень? Чи справді викликав констернацію серед учасників з'їзду? Ні! — хиба лишень у премудрій головонці „niebezpiecznego sprawozdawcy Szkoły“!

Зміст реферату обговорював повний Комітет вічевий на засіданню, день перед з'їздом.

Посол Стапінський не упоминав референта, бо не мав до того найменшої причини і ніякого права. Він певно не здобудеться на такий сприт, щоб другим підсувати... негідні інсинуації. Що до ролі менторства, то ліпшим від него ментором учительства показався *argybiskup, ks. Teodorowicz*, на з'їзді „Delegacyi“ своєю лекцією „wszēchpolskiego patryotyizmu“.

Вічевий комітет придержується одностумної і ясно опреділеної тактики у веденню акції за станові домаганя учительства. Під тим зглядом не піде певно на науку до справоздавця „Szkoły“. Доказом того хай послужить хотьби отсей дрібненький факт:

На з'їзді промовляло 7 послів, однак ні один з них і словечком не згадав про се, що буде в Соїмі робити заходи, щоби учительство зацитькати... якимнебудь дорожняним додатком.

А як було на з'їзді „Delegacyi?“ Голос забиравло 3 послів.

Szkoła пише (стор. 231):

Posel Dr. Stanisław Głabiński: „W każdym razie obecnie musi być przyznany nauczycielstwu przynajmniej wydatny dodatek drożyzniany“.

Posel Wasung: „żądać będzie w wysokości, zaproponowanej przez projekt Wydziału krajowego, dodatku drożyznianego“.

Posel Dr. Halban: „Jeszcze ubiegłej sesyi — sam, jako referent, — na dodatek drożyzniany byłby chętnie i 3½ mil. zaproponował“.

Чи се не диво, що усі три бесідники одностумно говорили... про дорожняний додаток?

Видно, що послі знають, що і до кого говорити, та чим кому губу заткати! Ну! — на теж вони й послі!

Алеж-бо і „zjazd z 31. marca wykazał rozumne traktowanie sprawy!“ („Szkoła“ стор. 252).

А вінцем усього, то слова п. Маршалка, висказані до депутації дня 31. марта: „Wydatki szkolne wynoszą już 23% budżetu krajowego. Jednak nie są to ramy już zamknięte.“

Jak Pan Bóg da, to się i Wam coś jeszcze uchwali“ („Szkoła“, стор. 236).

Toї депутації „nie przyjęto lekko“.

6. Razily w dalszym ciągu przemówienia kilku posłów, starających się przekonać nauczycielstwo, że los jego zawisł od reformy wyborczej — a dalsze: z przemówień posłów polskich poseł ruski Makuch nabrał przekonania, jak to zaznaczył, że „znajduje się na wiecu przedwyborczym“.

А що було на з'їзді „Delegacyi?“

Там poseł Wasung „zaleca nauczycielstwu rozwinięcie agitacyi za reformą i wywarcie nacisku na tych, którzy projektowi reformy są przeciwni, aby zaniechali oporu“ („Szkoła“ стор. 231).

I se не вражає справоздавця „Szkoły?“ Ах, правда!... „to co innego!“ Управа з'їзду не відповідає за промови послів — і тому ми по тій причині не робимо ніяких закидів „Delegacyi“, хотяй — правду сказавши — варто-б „odpłacić pięknem za nadobne“.

7. Zjazd powinien był domagać się odłączenia regulacyi płac od reformy wyborczej.

На се запитаємо коротко автора тої мудрої елюкубрації, таки в його матерній мові: Czy Dobrodziej kpi — czy o drogę pyta?

Чому він сам, як референт на з'їзді „Delegacyi“, не поставив такого домаганя?

8. Na zakończenie Zjazdu „delegat“ z Białej, znany działacz socjalistyczny kol. Makuch (се мабуть прилюдна денунціяція, яка наглядно відкриває етичну сторону у характері справоздавця Szkoły — прим. складача), zgłosił rezolucyę, uchwaloną przez aklamacyę, że „tylko ten (związkowo ruski) Komitet, a nikt inny, ma prawo do konferencyi z posłami, do wnoszenia pism do ciał ustawodawczych, komunikatów do pism i t p. w sprawach nauczycielskich“.

Ми вповні розуміємо, що така резолюція не до смаку добродієви J. K. і його „wszechpolskim towarzyszom“, тим більше, що її ухвалили правдиві заступники загалу учительства в краю, які й дістали до сього правосильні мандати на повітових учительських вічах.

Якеж значінє і яку силу в виду наведеної резолюції має резолюція, ухвалена також через аклямацію на з'їзді „Delegacyi“:

„Zjazd delegatów polskich towarzystw nauczycielskich wyraża pełne zaufanie krajowej delegacyi polskich towarzystw nauczycielskich i poleca komitetowi wykonawczemu (!?) prowadzenie dalszej akcji w sprawie postulatów zawodowych aż do ich definitywnego załatwienia“ („Szkoła“ стор. 234).

Чи Управа непризнаної загалом учительства „Delegacyi“ свою безличність посуває вже аж так далеко, що собі присвоює назву Комітету вічевого? Воно так виходить також із слідуєчих слів:

P. Piórkiewicz omówił... zorganizowanie z inicjatywy P. T. P. „Komitetu wiecowego“ i przekształcenie się tegoż w „Delegacyę“ („Szkoła“, стор. 229).

Ну, — се щось зівсім нового! Чи однак не за далеко?!

6. Z nastrojów w czasie Zjazdu na sali ratuszowej zauważyć jeszcze musimy pewne momenta. W czasie referatu p. Jakimowskiego nauczyciele z zachodniej Galicyi, nie rozumiejący po rusku, zauważyli jednak pewne niewłaściwości w treści (?), wszczął się więc ruch, a następnie dał się słyszeć głośny odzew: „Mówić po polsku, bo nie rozumiemy po rusku“.

Referent powtórzył więc rezolucyę w języku polskim, a kierownicy musieli być zadowoleni, że znaczna część, nie umiejących po rusku, nie

poznała się na podsuwaniu Wydz. kraj. projektu, wyżej przez nas zacytowanego.

Що референт повторив резолюції на польськи — се тільки доказ його уступчивої чемности, на яку певно не здобув-би ся перший-ліпший шовініст, в роді д. J. K. et consortes, з під стягу „wszech-polskiego Tow. pedag.“

Ми вже передше доказали, що у рефераті ніяких невластивостей не було, отже ніхто їх — хайби і нерозуміючий по українськи — не завважив, та й мнимої „утіхи“ в „Управі“ не було. Се звичайна фраза, яку скрайна злоба підсунула під перо всевідучому публіцисті. Він пишучи се, мав певно на думці слова приказки: „cel uświęca środek“.

10. O bezstronności i lojalności prezydium świadczy fakt następujący: Przed uchwaleniem rezolucyi końcowych prosił o głos delegat wiecu łańcuckiego, p. Piróg, w sprawie formalnej. Mimo, iż w porządku dziennym zaznaczono, że odbędzie się dyskusya merytoryczna, p. Piróg głosu nie otrzymał, albowiem przewodniczący, p. Jakimowski, oświadczył: „Ja tu jestem przewodniczącym i nikomu głosu w sprawie formalnej nie udzielenie“.

Сей факт у світлі правди представляється так:

По рефератах була отворена дускусія. Зголосилось до ньої, крім послів, ще й 11 делегатів. Коли перший з них виказав, що реферати були зівсім вичерпуючі, всі прочі товариші зреклись голосу. І се найліпший доказ, що не бачили в рефераті тов. Якимовського ніяких невластивостей, бо в противному случаю були-б слово забрали і на зміст реферату відповідно зареагували. Хиба вони меньше бистроумні від справоздавця „Szkóły“? Силою самого факту дускусія зістала замкнена. Промовляли тільки послі. Тов. Рігóg, якого передше на лісті бесідників не було, зажадав голосу в справі формальній перед самим голосованем над резолюціями. Формальна справа могла відноситись виключно до способу голосованя, а був лиш один спосіб можливий: через піднесенє рук. Забиранє голосу у тій справі було отже безпредметове і тому предсідатель зівсім справедливо не допустив до голосу згаданого товариша. Зрозумів се і тов. Рігóg, бо сам голосував за резолюціями.

11. Składu deputacyi do Marszałka nie uchwalił Zjazd, lecz prezydium zakomunikowało tylko, kto z obecnych weźmie udział w deputacyi

Лісту уложено перед зїздом на довірочній нараді, в якій взяли участь усі делегати.

12. Nie możemy w końcu pominać milczeniem faktu, iż deputację przyjęło I e k k o.

Із сим висказом не будемо полемізувати

Як принято депутацію „Delegacyi“ — ми мали нагоду в коротці натякнути ad 5). Останок читачі самі собі в душі доспівають...

13. Fakt rozbicia nauczycielstwa i warcholstwo w traktowaniu spraw nauczycielskich robi swoje.

Сей висказ хибно заадресований. Добродій J. K. зволить ласкаво звернути його на адресу свою і йому подібних менерів, які насильно накидують ся учительству на опікунів, а до того не мають найменшого права.

14. Mając statuty zatwierdzone i opinię polskiego nauczycielstwa za sobą, Delegacya walczyć będzie dalej wytrwale o p statuty nauczycielskie w imieniu tych, którzy jej działalność uznają za pożyteczną.

Щасть Боже у шляхотних намірах!

Та навпослід дозвольте поспитати:

Чи справді „Delegacya“ опирається на законно затверджених статутах?

Чи се правда, що за Вами опінія польського учительства, якого *gross* групуєть ся у „Związk-y?“ (Уживаючи слова „*gross*“ на означене скількості — ми не примінили рахункової методи добродія J. K.).

А почисліть — хотьби на пальцях — тих, що признають Вашу пожиточну діяльність. То хосенно і добре пізнати свої сили!

Для організації наведемо ще у дословному змісті заяву польського посла Стапінського, поміщену в 9. числі „Przyjaciela Ludu“ з б. р. Ось вона:

„Dochodzą mnie zapytania, jakie stanowisko zajmuje nasz klub wobec t zw. „Delegacyi Polskiego nauczycielstwa“, nielicznej grupy wielkomiejskiego, wszechpolskiego nauczycielstwa. Otóż zaznaczam, iż świadom jestem, iż nauczycielstwo ludowe w Galicyi reprezentuje kraj. Komitet wykonawczy, powstały z dwóch istniejących organizacyi zawodowych nauczycielskich: polskiej „Kraj. Związku naucz. lud.“ i ruskiej „Wzajemna Pomoc“. Mandatu tego udzielił Komitetowi wykonawczemu ostatni wielki wiec krajowy i 80 wieców powiatowych, odbytych niedawno. Wobec tego żadnej innej „delegacyi“ nie uznaję i konferować z nią nie myślę. Jan Stapiński“.

Чи Вам панове з „Delegacyi“ того ще за мало?

Сеж не голос ненавистної Вам „Взаїмної Помочи“ і „Związku!“

Се опінія поважного польського сторонництва в Соїмі і Державній Раді!

Але у Вас мабуть... дуже груба шкіра!

Дещо про службові відносини українського учительства.

(Дальше).

Пригляньмо ся тепер, побіжно, як поводять ся власти шкільні і впливові та міродатні чинники взагалі з українською молодіжкою по учительських семінарах, в інтернатах і по приватних станціях, — а опісля на посаді вже з українським учителем.

Передівсім — вступаючим до семінара адептам української нації ставлять вже при вступі всілякі можливі і непоборимі перепони і трудности, щоби лишень як найменше число з них допустити до сьої святої науки. Ставлять до них величезні вимоги, трудні, або прямо таки неясні, питаня при вступних іспитах і жадають нераз абсурдних, а навіть скандальних пояснень і відповідей на них, обиджаючих грубо національні почуваня і етичні основи приличности.

А коли, мимо тих мук дантейського пекла таки здасть вступний іспит більше число укр. канд., то опісля так їх секуєть ся, переслідує, утруднює їм поступ і зогиджує ся їм саму науку по семінарах (а навіть саме учителюванє), що укр. кандидат або попадає в зневіру і махне заздальєгидь на семінарські студії рукою, а зверне ся на иншому полю глядіти щастя (як писар при яким уряді то що), або таки його викинуть із семінара учительського за що небудь, от хотьби за марну розпродаж видівок (бл. п. Чорній) з портретом українських героїв і світочів, або навіть за читанє — українською мовою друкованого — календара, чи там української книжки, брошури, або часописи (Гайдамаки.— Пр. зец.). Бо, мовляв „hajdamackich“ кандидатів не сміє більше

кінчити семінар учительський, як 25⁰/₁₀ у відношеню до польських кандидатів!

В тій цілі переслідуєть ся укр. кандидатів в неможливий спосіб. В інтернатах і по станціях осінюєть ся їх прямо поліцейським дозором. Підсуваєть ся їм такі провини, яких ніколи не поповнили. Насилаєть ся на них провокаторів, таки з поміж польських товаришів і товаришок, а опісля караєть ся або виключуєть ся їх із семінара. На доказ такої провокації наведу кілька ярких примірів. Одному кандидатови з четвертого року прислав хтось з Черновець пачку з брошурами: „Projekt na zniszczenie Rusi“ і календарі: „Товариш“. Сю пачку, адресовану не до семінара, але на приватну станцію, віддав листар (певне з чийогось наказу!—Пр. зец.) до канцелярії дирекції семінара. Там її розпечатали (без відома адресата) і на сій підставі учительська конференція ухвалила виключити сего кандидата перед самою матурою із семінара! І лишень завдяки енергічному протестови одного з укр. учителів семінара радник шкільний з'асистував сю драконську постанову збору учительського, але мимо того по матурі Рада шкільна краєва призначила йому посаду на мазурах!

І щож опісля виявилось? Тота посилка була призначена одному господареви, що мав подібне назвище.

Другий факт. Один кандидат з першого року був на станції у матери одного нар. учителя, вшехполяка, разом з иньшими товаришами, польської народности. Сі товариші провокували сього Українця в неможливий спосіб і ярко нарушували його національні почування. Показуючи йому портрет А. Міцкевича, говорили: „Роса!uj Mi!skie wicza!“ Колиж сей провокований кандидат не міг спекатись „natrętnych“ товаришів, вирвав їм видівку з портретом Міцкевича з рук і кинув її геть від себе. За се згаданий вшехпольський учитель так збив сього укр. кандидата, що був за те аж покараний через суд, але тільки мінімальною гривною. Та хиба доволі сих двох примірів на доказ, як знущають ся над укр. кандидатами, щоби лишень їм обмерзнути студії в семінари, або щоби їх позбути ся з нього.

Наколиж все таки укр. кандидат здобуде сьвідомство зрілости, то мусить переходити нову фазу ріжних секатур і переслідувань.

Український матурист мусить ждати на якусь там провізорку в повіті аж до часу, доки вже всі петенти польської народности не дістануть що ліпші посади. Польські нові сили учительські одержують платню вже за серпень, а укр. кандидат не може діждати ся асигнати за вересень а навіть за дальші місяці. Інспектор, староста, канонік, обшарник, навіть економ, лісничий, або який там лишень найдець ся в селі посіпака, зілле нового товариша української народности відразу при першій ліпшій стрічі студеною водою, виявить йому недвозначно свою нехить до нього, а навіть в безличний спосіб і в простакуватій формі дозволяє собі накидати такому товаришови і товаришці свої затії і забаганки. Ба, що більше — і се найбільчійше ранить серце молодого, з горячою кровію укр. товариша, що ніби то таки свій український, або москвофільський інтелігент в громаді потрактує не раз свіжо вступившого товариша, або товаришку, на ниву просьвітної праці так, що відразу заморозить його чутливе і горя-

че серце, його прегарні пориви і його глибокі, народні, та патріотичні почування.

Не хочу вже говорити про легковажене укр. товариша і укр. товаришки зі сторони названих в горі чинників і його трактоване негідне, яке так ярко різниться від трактовання кожного учителя польської народности.

Супроти того чують ся укр. товариші і укр. товаришки уполіженними, пригнобленими, без опіки, без поради, через всіх лишені самим собі. Наколиж вони сильні духом і не попадуть в зневіру, то дожидають їх неминуче нечувані переслідування, майже середовічні торттури, а те все мусять вони зносити терпеливо і без ропоту.

Укр. народного учителя осінують вороги нашої нації відразу своїм дозором. Слідять його кожний крок, підслухують і допитують своїх наставлених шпівнів і денунціантів, що сей укр. товариш або товаришка говорить, де буває, з ким зносить ся, — а опісля комбівують з того ріжні закиди і провини, доносять про те устно і писемно, принагідно і при якій небудь нагоді інспекторови, старості і другим.

З того виходить нераз таке, що укр. нар. учитель вже давно зістав в „roufnej drodze“ осуджений, а навіть і засуджений, а він, сердега, ані не догадується того і ще добродушно сходиться з тими своїми ворогами, які його вже давно засудили, але сю обставину укривають перед ним під езуїтським позором удаваної прихильности.

Най но укр. нар. учитель відважить ся десь там в школі, або читальни, в невинний спосіб і при нагоді згадати про наших укр. героїв, за Б. Хмельницького, за Т. Шевченка, за Ів. Франка, або інших, — ого! вже певно буде мати горе таке, що й йому не снило ся! Ба, за народні маніфестації, торжества і обходи чекає його негайна дисциплінарка! Примірів сього так багато, що аж кипить від них. Та шкода часу на їх вичислюване і наводжене.

(Конець буде).

Пес бреше, вітер несе.

Президія краєвого комітету вічевого народнього учительства оголосила дня 25. мая с. р. комунікат з вказівками, яке становище має заняти загал учительства під теперішню пору у виборчій акції. Комунікат сей знають наші читачі з 15. числа нашого органу.

Ми певні, що зміст його відповідає політичним поглядам загалу поступового учительства обох народностей. Та не припав він до вподоби „Stow-y polsk-ому“, яке в ч. 247. з дня 30. мая с. р. помістило статю п. з. „Nauczycielstwo a wybory“. Статя знаменна тим, що переповнена є — як звичайно — самими брехнями і перекручуванем фактів.

Авторови єї на самому вступі не подобалось, що комунікат підписало п'ятьох Русинів-Українців. Ну, та се не дивниця! Дальше називає президію комітету спілкою „Związk-y“ і „Взаїмної Помочи“ і каже, що ся спілка віддала ся під команду Стапінського і Костя Левицького, та „що узурпує собі право кермованя народним учительством“.

На се мусимо заявити авторови, що:

а) комітет, зреорганізований на основі репрезентації чисто-

станових організацій учительських, має повне, неоспориме право виступати в імені загалу народнього учительства, та що під тим зглядом нема найменшої „узурпації“; навпаки таке право узурпує собі якась самозванча „Delegacya polskich Towarzystw nauczycielskich (?)“, в яких гуртують ся люди всякого стану і звання;

б) українське учительство, зорганізоване у „Взаїмній Помочи“, не стоїть під нічиєю політичною командою; воно йде з цілим народом, який стремить до запевнення собі повних прав політичних на своєрідній землі; воно у станових справах йде згідно з польським учительством, згуртованим у „Związk-y“, що не віддав ся під опіку „endeko podolacko-biskupiego patronatu“.

Автор згаданої статі каже даліше:

„Оголошене комунікату, в якому інсинууєть ся, „що вину відсунення регуляції платні, зглядно дорожняного додатку, поносять ті чинники, котрі унеможливили полагоджене компромісової реформи виборчої до сойму, чим наражено тисячі учительських родин на дальшу недолю і недостаток“, наклеїмити належить як свідоме обріхуване учительської опінії“.

Хтонебудь прочитає сі слова, сей певно висказ автора зверне до него самого і його як раз назве „брехуном“. Прецінь кождому відомо, що через розбите угоди, сойм зістав розв'язаний і не міг полагодити учительської квестії. А хто се спричинив — се також всі знають! Без виборчої реформи нема нічого! Хтож тут обріхує учительську опінію? Таки сам автор, а не президія вічевого комітету. Але правда! Проект виборчої реформи повалив „obóz narodowy, którgy obropi najżywotniejsze interesy (?) narodu polskiego“. Та він тому не винен, що народне учительство загибає дальше у крайній нужді! А хто проти нього виступає, той обріхує опінію учительства!

Не знаємо, чи таким міркуваням автора повірить багато учителів-Поляків!

Дальші слова автора: „Бльок за диктатом Стапінського, бажаючи визискати невдоволене учительства при виборах, не допустив навіть до ухваленя дорожняного додатку бюджетовою комісією, чого як раз домагала ся противбльокова опозиція“ — обчислені хиба на безкритичність загалу учительства.

Ми знаємо добре, що бюджетова комісія не могла ухвалити додатку, впрочім ухвала її без потвердження повного сойму не малаб ніякого значіня і не моглаб бути виконаною. Се був тільки незручний і невдалий маневр противників виборчої реформи, яким автор тепер намагаєть ся баламутити опінію учительства. Однак се йому не вдасть ся!

Не по нутру також авторови зазив комунікату, що „учительство повинно попірати приклонників як найширше понятої реформи виборчої, а поборювати рішучо єї противників, котрі поваливши проєкт компромісової реформи виборчої, унеможливили здійснене постулятив учительства“. Тому він пише дальше: „Над сим комунікатом польське учительство перейде до дневного порядку. Занадто високо розвинуло воно в собі независимість національної совісти, щоб могло хотьби на хвилину піти за голосом п'ятох Русинів“.

В розуміню автора „національну совість“ мають тільки ті з польських учителів, що затагнулись під вшехпольський прапор „Polskiego Towarzystwa pedagogicznego“. А таких на щастє не багато! Вони сконцентровані головно у Львові, а на провінції гублять ся серед поступового демократичного гурту. Тож можуть переходити до дневного порядку над комунікатом вічевого комітету. Погроза зовсім

нешкідлива! Загал учительства підніме інтензивну акцію виборчу, та доложить усяких зусиль, щоби „obóz narodowy“ знайшов як найменше представників у будучому соймі.

А на мудрі елюкубрації письмака зі *Slow-a polsk-ogo* відповідь певно пословицею, яку ми навели у заголовку сеї статі.

М. Я.

Із Секції правної оборони.

У відозві, поміщеній в попередньому числі *Учительського Слова*, сказано, що на випадок невиплачення коштів подорожи і дієт в часі окружних конференцій належить вносити відклик прямо до ц. к. Ради шкільної краєвої, та що сей відклик мусить бути писаний по польськи.

Отсим простуємо се о стільки, що відклик треба писати таки по українськи, позаяк він не піде урядовою дорогою через заряди шкіл і Ради окружні, але його відсилати-ме кождий з нас приватне.

Тому подаємо його зміст у рідній мові і просимо всіх інтересованих зладжувати його текст слідууючо:

Висока ц. к. Радо шкільна краєва!

На окружній конференції учительській, яка відбула ся

в ..... дня ..... 1913 року

ц. к. окружний інспектор шкільний п. ....

відмовив мені виплати звороту коштів подорожи і дієт

в загальній квоті ..... К ..... с. (словно .....

К ..... с.)

Уважаючи сю відмову ц. к. окружного інспектора як суперечну з постановою § 21. розпорядку ц. к. Міністерії Віроісповідань і Просьвіти з дня 8 мая 1872. Ч. 3306 (Дн. з. д. Нр. 68), вношу проти неї

Відклик

і прошу о ласкаве виасигноване згаданої належитости.

Власноручно підписаний квіт залучую в прилозі.

В ..... дня .....

Н. Н.

учитель ..... школи .....

в ..... округа .....

Звіт з II. засідання Надзірної Ради Т-ва.

II. Засіданє Н. Р. відбулось 24. цвітня, с. р., з дневним порядком: 1. Станові справи. 2. Проект зміни статута.

1. Президія Союзу славянського учительства предложила Надзірній Раді Т-ва (як і всім учительським організаціям, приналежним до Союзу) З відмінні законопроекти проти стабілізації шкільних окружних інспекторів. Найвлучнійший законопроект маєсь внести до парламенту. Надзирна Рада розважила всі три стилізації і приняла другий законопроект, з добавленем поправки „з цілою лістою компетентів“. В цілости другий, апробований через Р. Н. законопроект, буде звучати: „Шкільних окружних інспекторів іменує міністер просьвіти на продовж періоду урядованя приділеної ц. к. ради шкільної окружної, з посеред кандидатів предложених йому в терні „враз із цілою лістою компетентів“ через ц. к. раду шкільну краєву, яка укладає терно, по вислуханю опінії приділеної ц. к. ради шкільної окружної, з повної лісти зголошених на основі конкурсу компетентів“.

2. Надзирна Рада одобрила намір „Deutsch-oester. Lehrerbund-y“, зголошений Надзирній Раді за посередництвом „Союзу слав. учительства“, щоби оснувати „Союзу Раду всіх поступових учительських організацій цілої Австрії“, зложену з 5 членів, десигнованих „Deutsch-oester. Lehrerbund-om“, —

5 членів, десигнованих „Союзом славянського учительства, — 1 Румуна і 1 Італійця Мовою нарад „Союзнаї Ради“ має бути мова німецька.

3. В дискусії над дальшою акцією за становими постулятами стверджено, що Надзірна Рада обстоює непохитно рішене сьогорічного З'їзду відпоручників повітових учительських віч, в справі зрівняня учительських платень з платнями чоти рох найнижших ранг державних урядників, так, як загал галицького народного учительства на вічах і в пресі всесторонню ту справу вяснив і попер незбитими аргументами, прийнятими без застережень через широкі круги суспільности, прихильної для народного шкільництва, а тимсамим для правдивої народної просвіти. Всякі голоси, подаючі в сумнів спрецизоване тут становище Надзірної Ради, уважаєсь тенденційними.

Відтак порішено дальший тактичний плян акції за становими постулятами.

4. Референт проекту зміни статута, т. Домбровський, опер свій проект на репрезентаційній системі при голосованю на загальних вборах Т-ва. За сади репрезентаційної системи такі: право участи і дорадчого голосу на загальних зборах Т-ва мають всі члени Т-ва, одначе право голосованя признає проект лише відпоручникам окружних Відділів: кожда 10-ка членів висилає 1 відпоручника, а голови і секретарі Відділів мають без вибору право відпоручництва. В дискусії — провідною думкою було бажане розвою Т-ва і члени Ради оцінювали з сьої точки корисність, шкідливість репрезентаційної системи. Одначе противеньсть поглядів не вирівнано і в поіменному голосованю „за“ проектом референта заявили члени Ради т. т.: Домбровський, Завадович, Капустій, Ющишин і Стельмах, а „проти“ репрезентаційної системи т. т.: Боднар, Гайдукевич, Мурський, Сениця, Стронський і Якимовський. Більшість вибрала т. Мурського корреферентом до уступу статута, в котрім містять ся постанови про голосоване на заг. зборах, а т. Домбровському приділено дотеперішний реферат, з виїмком названого уступу. Мотива „за“ і „проти“ репрезентаційної системи будуть подані до відома загалу членів. — Мериторично прийнято перші три части проекту, які розширюють ціль Т-ва і редукують категорії членів.

Від Надзірної Ради Т-ва:

М. Якимовський, голова.

Д. Стельмах, секретар.

3 діяльності Відділів окружних.

Рогатин. Виділ окр. скликав членів Відділу на сходини, а то з'окрема в Бурштині для Бурштинщини і Болшовеччини на 12/5, (щоб зібрати всіх членів, котрі з'огляду на віддалене майже ніколи не показувались на сходинах) і в Рогатині, на 22/5, для Рогатинщини.

Порядок дневний обох сходин: 1) Отворене нарад. 2) Звіт з довірочної наради укр. учительства 193 1913 і загальних зборів „В. П. У.“ 20/3 1913. (реф. Т. Озарків). 3) Станова організація учительства (реф. Т. Вовк.) 4) Становище учительства в суспільному житю (реф. Т. Озарків). 5) Як відживляеть ся, а як повинна відживлятись людність (реф. Т. Гевко). 6) Справа вибору делегата на краєву конференцію (Т. Гевко). 7) Внесеня.

Мимо оголошеня в „Уч. Сл.“ і висланя осібних запросин, на сходинах в Бурштині явилось всего 14 членів, що дуже немило вражало тим більше, що декотрі члени Виділу їхали фірами і по 40 км. Наради отворив голова, тов. І. Сенчина, пятнуючи обьятність учительства до своїх станових справ. Т. Озарків зложив звіт з довірочних нарад і загальних зборів „В. П. У.“. Відтак слідували реферати: Справа організації учительства; Становище учительства в суспільному житю; Як відживляеть ся, а як повинна відживлятись людність. Над відчитаними рефератами переведено дискусію, над кождим з'окрема.

Справу вибору делегата на краєву конференцію підніс Т. Гевко і порішено в сій справі порозумітись з „Ognisk-ом“ в Рогатині, що поручено т. т. Сенчині і Гевкови. Т. Сенчина полагодить також з Інспектором справу отвореня окр. конференції також в укр. мові, а коли Інспектор на се не згодить ся, запротестує проти сего в часі отвореня у відповідний спосіб.

На внесене т. Озаркова провід організації в Бурштинщині і Болшовеччині поручено т. т. Скрентовичеви, Сидорови і Вульчиному; вони скликають сходини в порозуміню з Виділом, репрезентують Товариство на внї, взагалі провадять організацію. Буде се пробою, чи не власть ся там отворити осібного Відділу.

На сходинах в Рогатині, 25/5, було вже 21 членів. Порядок нарад був той сам, що в Бурштині, тільки дискусія була більше оживлена. Над справою повітового Комітету політичного вивязалась оживлева дискусія; були голоси за вибранем такого Комітету, але полишено на разі з'огляду на се, що якое дотепер не заняв ся сьою справою Головний Комітет. В справі втягненя цілого учительства до органі-

зації, на внесені Т. Вовка порішено віднести до всіх учителів Укр. в повіті з прошенем приступити в члени „В. П. У.“ з зазначенем, що коли відмовлять ся, подасть ся їх імена до оголошень в становій пресі; а коли і се не поможе, наложить ся на них товариський бойкот.

По поданю до відома, що т. т. Сенчина і Гевко порозумілись з Виділом „Ognisk-a“ і що сей згодив ся голосувати на делегата, котрого поставить Відділ окр. „В. П. У.“, а Відділ знов голосує на сего, котрого поставить „Ognisk-o“, вибрано канд. на дел. Т. Сенчину.

Внесеня: 1) Поручаєть членам, щоб сповняючи горожанський і становий обовязок, та в міру місцевих обставин старались зістати виборцями. 2) Виділ стараєть ся уладити ювілейний обхід в честь Др. Франка, скликаючи в сій цілі сходи, на котрих будуть виголошені відповідні реферати, уладить ся збірка на ювілейний дар і вишлеть ся телеграму. 3) Скарбник на окр. конференції збирає на учительський дім. 4) Виділ постараєть ся о друковані квіти на конференційні дієти, щоб не куповано накладу „Т. S. L.“, як се дотепер водилось.

І. Сенчина
голова.

Т. Гевко
секретар.

Снятин. В р. 1913. порішив наш Відділ працювати після програми з попереднього року, з тим, що участь українського учительства у виконаню програми діяльності снятинських повітових товариств: філії „Просвіти“, філії „Сільського Господаря“, повіт. „Січи“, повіт. комітету „Рідної Школи“ і секції українського педагогічного Т-ва, буде інтегральною частию його програми, бо систематична і плянова праця свідомить народні маси так, що вони і в наших чисто станових справах скажуть своє рішаюче слово. Секція поширення просвіти між народом має проте до сповнення велике завданє. Як відомо — українське учительство веде філію „Просвіти“, та майже всі культурні і просвітні товариства в повіті. Ся секція запросила до праці все українське учительство Снятинщини, щоб до спілки з „Академічною громадою“ виконати програму всіх повітових товариств при нагоді відчитів.

Для зрозуміння наведемо цілу програму діяльності філії „Просвіти“, якої виконанє взяла на себе секція ширеня просвіти між народом. Сама просвітня робота буде ведена при помочи:

1. Відчитів і викладів. — 2. Просвітно-економічних конференцій. — 3. Курсів. — 4. Народних свят. — 5. Аматорських вистав. — 6. Фестинів.

І. Відчити і виклади.

Відчити і виклади обіймуть: красне письменство, історію і географію України, господарство, шкідливість алькоголю, якої нам треба школи. — Відчити з красного письменства (числом 18) мають дати в першому році твори короткі, легкі до зрозуміння, щоб сим: а) за рік дати слухачам погляд на нашу літературу, б) розбудити любов до книжки, в) підготувати до самостійного читаня.

Принявши тему відчитів з красного письменства укладу члена Виділу, тов. Івана Голубовича, ухвалено переслати прелегентам відповідно зредаговані поученя, які повинні дану тему пояснити, або на котрі місця твору звернути увагу. Перед кождим відчитом повідомить ся про се голову читальні із зазивом, щоб постарав ся о як найчисленнішу участь членів. По відчиті мусить бути дискусія. Позаяк ходить о се, щоб члени слухали всіх відчитів, треба списувати прізвища присутних. Прелегент виповнить вкінці квестіонар, як звіт із відчиту, і перешле його Виділові філії. Мале число інтелігенції в снятинському повіті не дозволює, щоб відчити відбувались кождої неділі, лишень кождої другої; тому треба пильнувати, щоб тоді, як нема в читальни делегата філії, читали члени Виділів читальняних. Принято тему відчитів на різні теми, зредаговану тов. А. Онищуком, з тим, що сї відчити і виклади чергуватись-муть так, щоб після кождого третього відчиту з красного письменства слідував відчит з історії, географії, або господарства.

II. Просвітні конференції.

Будуть вони скликувані чергово, кождого місяця, до отсих місцевостей: Волчківці, Снятин, Карлів, Попельники, Тулуків, Рожнів, Підвисока і Заболотів. На конференцію, крім місцевих, запросить ся також членів сусідних громад, щоб вислухали рефератів на такі теми: 1) Які користи дасть товариство, як що члени з'уміють для нього працювати. 2) Як ховати дітий, щоб вони вирости на хосенних членів української суспільности. 3) Рідна Школа.

III. Курси.

В р. 1913. ухвалено устроїти (до спілки з філією „Сільського Господаря“) чотири курси господарські, а один (самостійно) просвітний. Курси будуть скликані: I. Курс годівлі безрог вестфальської породи і кріликів (ріжних пород) — до Ту-

лови, де є взірцева хлівня і кріликарня. 2) Господарсько-пасічний — до Волчківців. 3) Як будувати і уладити стайню — до Княжа, де є взірцева стайня, вибудована тов. „Сільський Господар“. 4. Як вести господарсько-торговельні спілки, — до Снятина. 5. Курс просвітний до Снятина, де будуть виклади на слідуєчі теми: а) Як вести аматорські кружки? б) Як читати і деклямувати? в) Як уладжувати народні свята? г) Як уладжувати фестини? д) Як збирати на народні цілі? і е) Як вести забавовий кружок?

Крім теоретичних викладів будуть також і практичні вказівки так, що учасники віднесуть справдішну користь. Курс закінчить ся вечерницями, в програму яких увійдуть: 1. Відчит. 2. Деклямація. 3. Монольоґ. 4. Хор та орхестра. 5. Товариська забава. 6. Аматорська вистава (одноактівка). Вступ на вечерниці буде платний, а з доходу закупить ся відповідні книжки, які й роздасть ся учасникам.

IV. Народні свята.

Припилюєть ся, щоб в сьому році кожда читальня уладила свято: 1) В память Т. Шевченка — до кінця мая, 2) Свято Свободи і 3) свято в честь Івана Франка — в осени. На такі свята висле філія своїх відпоручників.

V. і VI. Аматорські вистави і фестини.

Філія дбати-ме, щоб читальні устроювали аматорські вистави та фестини і послужить їм радою, та висле відпоручників. Щоб праця дійсно увінчалась успіхами, а иньші товариства не припинились у поступі (тому, що нар. учительство буде заангажоване до своєї роботи), філія увійде в порозумінє з иньшими повітовими організаціями. Иньші секції у сьому році значно поширили свою програму, а то:

2) Секція самопросвіти, — щоб прийти в поміч учительству у придбаню собі загального образования, постаралась, що ті члени Відділу, котрі мають справдішні наукові твори-книжки, списали їх і віддали до ужитку товаришів на слідуєчій умові: а) Книжку позичаєть ся за реверсом на один місяць; б) Знищене, або ушкоджене, книжки мусить бути заплачене; в) позичаючий обовязаний є поінформувати товаришів на товариських сходинах про зміст книжки. — Секція подбала також про заснованє читальняного кружка на зразок чеських самопросвітних кружків (гляди „Уч. Слово“ ч. 6. стор. 168).

3) Секція етноґрафічна — поставила собі завданєм зібрати: а) капелюхи (соломяні), взірці народних вишивок і описи весільних обрядів з усіх громад Снятинщини, — б) візвати українське учительство цілого краю, щоб зібрало матеріали до пізнаня: чим і як живить ся нарід, — в) зібрати оповіданя (казки), в яких виступають звірята (змії, плазуни, гаде і т. п.) як герої.

4) Секція педагоґічна — закупила найпотрібніших книжок з царини педольогії і шляхом систематичних відчитів рішила познакомити товаришів з найновішими напрямми у вихованю.

5) Секція туристична — занялась організацією пласту.

За Виділ: Василь Равлюк, голова. — Іван Маєвський, писар.

Всячина.

Статистика середних шкіл на Київщині. Из звіту київського шкільного округу за 1912 р. довідуємось, що в самому Києві є 12 мужеських гімназій, 3 реальні школи і 20 дівочих гімназій. У всіх тих школах є 6.216 учеників і 5.756 учениць. — На Київщині є 7 мужеських гімназій, 12 дівочих гімназій і одна прогімназія (низша гімназія). До шкіл тих вчаєє: 2046 учеників і 3.083 учениць. — На Волині є: 8 муж. гімназій, 1 реальна школа, 11 жіночих гімназій і 2 прогімназії. Фреквенція в тих школах: 2.850 учеників і 3.094 учениць. — На Поділлі є: 7 муж. гімназій, 3 реальні школи, 1 технічна школа, 9 жіночих гімназій і 1 такаж прогімназія. Фреквенція: 3.218 учеників і 2.454 учениць. — На Полтавщині є: 12 муж. гімназій, 5 реальних шкіл, 1 лицей-пансіон, 20 жіночих гімназій і 2 такіж прогімназії. В усіх тих школах є: 4.781 учеників і 7.961 учениць. — На Чернигівщині є: 10 муж. гімназій, 2 реальні школи, 1 дворянський пансіон, 16 дівочих гімназій і 1 такаж прогімназія. Фреквенція в тих школах: 4.301 учеників і 5.626 учениць. — В Холмщині: 4 гімназії мужеські, 2 жіночі і 1 такаж прогімназія.

„Рада“.

Поїзди-школи. Російський департамент хліборобства улаштує по сибірських переселенчих поїздах виклади із селсьького господарства. В тій цілі між стаціями Курган і Макушино (на шляху сибірської залізниці, якою їдуть селяне на переселене) їздити-муть спеціальні поїзди відповідно уладжені до викладів. В таких

поїздах мати-муть виклади місцеві агрономи, що гаразд знають умовини сільсько-господарського життя на Сибіру. — Завданем таких викладів є: познакомити переселенців з агрономічними способами ведення господарки на Сибіру.

Український відділ в ню-йоркській бібліотеці. Заходами гуртка ню-йоркських, свідомих Українців, минулого місяця засновано в прилюдній американській бібліотеці в Ню-Йорку український відділ, в якому щоденно і безплатно можна брати українські книжки старокраєвого видання всілякого змісту. Книжки видають з бібліотеки від год. 9 рано до год. 9 вечером.

Jak nauczaја księża religii w szkole? Під таким заголовком подало „Szkolnictwo“ (ч. 12, з 20. V. с. р.) ось яку неймовірну, а таки правдиву подію: Дня 29-го цвітня с. р. арештовано в Цешині (на Шлеску) католицького сьвященика, Івана Шустіка, (Schustik, Німець) під закидом знеславлення і знасилування малолітніх дівчаток. Ксендз Шустік був катехитом в німецькій виділовій школі для дівчат. Своїх злочинів допускавсь він на повірених його опіці ученицях в клясі, на катедрі, в часі навчання релігії. До сього часу доведено йому сповнення злочину на двох дівчатках, з котрих одна, донечка капітана, числила ледви в ісім, а друга, донечка судового радника, дванайцять років життя! — Гарний собі і прирний катихит, нема що й казати!...

Відчити на виставі. На сьогорічній київській виставі, наукова секція улаштує низку відчитів на педагогічну тему. Відчити поділені на дві частині: становище освітньо-виховуючої справи в нижчій і середній школі. Перші будуть читані в липні (ст. ст.), а другі — в серпні. Серед чисто-спеціальних тем є й дві такі, які, відповідно до сього, як до них поставлять ся референти і як їх зрозуміють, можуть торкнутись рідної мови в українській школі. Реферат на тему: „По вопросам, касающимся народной школы“ читати-ме д. Т. Г. Лубенець, — а на тему: „О начальномъ обучении родному языку“ п. Даденкова.

Оповідки.

Я. Чепіга (Я. Зеленкевич) „Проблеми виховання й навчання в світлі науки й практики“. Збірник психо-педагогічних статей. Присвячуєть ся пам'яті незабутних працівників на рідній просвітній ниві Бориса Грінченка і Григорія Шерстюка. Книга перша. Київ 1913 р. Стор. 160, ціна 75 коп.

„Нове Слово“, український популярний, ілюстрований дневник — як довідуємо ся — розвиває ся якнайкраще. Потребу такого видавництва відчувала українська суспільність вже давно. „Нове Слово“ повнить в нашій національній життю дуже важну службу. Воно не лише боронить міста перед польонізацією, вириваючи з рук наших міщан, робітників і низших верств інтелігенції, польські ворожі нам часописи, що лише нищили нашу суспільність, впоюючи в неї пошану для всього польського а нехить до українського, але дає можливість нашій незаможній інтелігенції по селах, особливо учителям, що до сеї пори мусли обходити ся без свого дневника, діставати за дуже низькою платою, бо лише 1 К 50 сот. місячно, щоденну часопись, яка так що-до змісту, як і форми представляєть ся дуже корисно і тому поручаємо сей дневник нашим Вп. Читачам.

Надто подаємо до відома, що на днях заключила наша адміністрація з Адміністрацією „Нового Слова“ — умову, на основі якої ся останна зобов'язала ся виплачувати від заплачених через наше Тов-во передплат на сю часопись — 10% на рік „Учительського Дому“.

М. и. містити-ме вона також вісти про учительський рух та наше шкільництво, як також виказувати-ме радо жертви на ціли нашого Тов-а — а головню на „Учительський Дім“.

Супроти сього горячо поручаємо сей орган широким кругам нашого Учительства, яке тим способом зможе рівночасно причинити ся й до збільшення фонду купна власного „Учительського Дому“.

Загалом — не занедбаймо найменшої нагоди, щоби придбати жерела доходу, потрібні до здобути власної хати!

Огляд педагогічної преси.

„Світло“, книжка шеста, за лютий 1913. — Зміст: С. Єфемов: Просвітні заходи Кирило-Мефодієвського Брацтва. — Я. Чепіга: Читання з поясненнями в сучасній школі на Україні. — Гр. Наш.: Гріхи наші. — М. З.: З студентських років М. В. Лисенка. — З біжучого життя: Із хвиль життя. С. Титко. Не зрозумілі перешкоди. — Я. Юдич. Про міністерські та церковні школи. — К. Гайковенко. З анкети „Украинской Жизни“. Шкільна хроніка. Критика і бібліографія. Огляд журналів. Нові книжки, надіслані до ред. „Світла“. Оголошення.

Як бачимо, то зміст своєї книжки вельми інтересний. Не обмежуючись однак на заповіданню його самого, ми припинимось дрібку довше над деякими статтями. І так в першому ряді звертає на себе увагу прецікава стаття „Гріхи наші“. Автор статті, д. Гр. Наш, згадуючи і змальовуючи моральний занепад українських сіл, та вказуючи на причини лиха, головну вину того усього приписує таки й народньому учительству. Автор дорікає, що воно боролось з темнотою не з такою енергією, якої потрібно було; не вжило проти занепаду і здичавіння сіл тих заходів, яких треба було вжити. З того приводу воно, у великому числі перестало бути народнім вчительством, перестало бути культурно-творчою силою, а пошилось в „майстри читального цеху“. Автор статті зазначає, що хоча з боку всілякого „начальства“ (яке кінчається на сторожеви при сільській розправі) й ставлять всякі перепони в просвітній праці нар. учительства, то всеж таки воно не використовує як слід з культурною метою навіть тих засобів і можливостей, які є в його силі і які жадним „начальством“ не збороняють ся. Найбільшим гріхом нар. учительства, як впевнює ш. автор, є се, що воно цурається народу і нехтує ним; а боючись втратити свій „авторитет“, навіть не хоче з ним сходитись. Через се воно й перестало бути народнім. Автор наводить багато цікавих примірів з життя і практики, та доходить до висновку, що народне учительство згубило свою провідну ідею і не знає як і кому служити на селі, воно не знає як приступити до селянина, щоб вирвати його з рук страшного ворога, занепаду.

Перечитуючи стрічки своєї статті, нам так і насувають ся на ум наші, півомо-галицькі обставини і мимовільний запит, чи ш. автор не подає вірної картини „праці“ багатьох наших, галицьких, товаришів? А тож таке саме діється і в нас, в ославленій Галичині!

Під кінець автор припинюється на тих способах культурної і просвітної праці, за яку кожний учитель братись повинен. Наколи учительство хоче бути справжнім народнім учителем, мусить завсідги бути серед народу, а не ховатись в запліснїлих мурах школи. Де збирають ся селяни, там повинен бути і учитель. А до цього чейже не бракує йому нагоди. Щоб відвернути нарід від лихих зовнішніх впливів, треба його повести шляхом культури, а се найкраще може зробити нар. учительство. Се є його обовязком і тому воно повинно подбати, щоб селянин, бажаючи розважити себе, мав спромогу: 1) почитати цікавих книжок з бібліотеки, 2) послухати гарного читання вчителя в часі народних читань (відчитів), 3) послухати гарних, розумних, народніх пісень у виконанню з'організованого сільського хору, 4) подивитись на вистави народніх пес, 5) послухати гарного читання, музики і т. п. на літературно-музично-вокальних вечерницях, 6) приглянутись і взяти участь в гуртовній роботі коло якогось кооперативного закладу і т. п.

Ради і вказівки ш. автора дуже влучні і як раз пригожі і на наші обставини. Тому дуже порадно було б, щоб і наше, українсько-галицьке нар. учительство придержувалось їх на кожному кроці, та своєю працею над народом здобувало собі у нього довір'є і загальне признане.

В рубриці „З біжучого життя“ (Незрозумілі перешкоди) читаємо про перепони, які шкільна управа ставить подекуди нар. учительству, яке бере живу і діяльну участь в сільських кооперативах (а то й переслідує їх і звільнює з довголітної займаної посади*) всупереч обіжникови міністра просвіти з 15. VII. 1911.

З захопленням читається „З студентських років М. В. Лисенка“, де то М. З. незвичайно займає описує час, коли то бл. п. Лисенко вчашав на київський університет. В отсій статі находимо прецікаві дані із тодішнього студентського життя-буття, польський характер Київа, сепаратизм польських студентів і прокидуване ся національного почування серед українського студентства, в якому бл. п. Лисенко брав визначну і діяльну участь.

В „Огляді журналів“ находимо дуже симпатичну оцінку „Учительського Слова“ і „Учителя“.

„Шкільна хроніка“, „Критика і більйографія“, багаті в добірний і цікавий матеріал, — доповнюють зміст своєї книжки.

Об'єм нашого журналу не дозволяє нам на се, щоб ми могли давати оцінку кожній книжці „Світла“. Обмежуючись проте на пов., зазначаємо одночасно, що кожда книжка цього симпатичного журналу є вельми богата в цікавий і добірний матеріал. „Світло“, як педагогічний журнал, читається з великим захопленням, а хто стане переглядати першу-ліпшу з його книжок, не відложить на бік швидше, аж в цілості її прочитає. Із змісту кожної книжки переконаємось, що „Світло“ є справдішнім світлом серед нашої темряви і своє завдане як не мож краще сповняє. Тому то ми горячо поручаємо його нашим Товаришам (кам), — воно повинно находитись в кожній семі українського учителя.

*) Гляди ч. 5. „Уч. Слова“ (з 1. I. с. р.), рубр. : „Закордонна Україна“. — Ред. ч. 2106. Автор дораджує нар. учительству, щоб воно, мимо тих усіх перепон і переслідувань, таки працювало по кооперативах, бо там воно потрібне, там воно повинно бути!

Найдешевша українська щоденна
ЧАСОПИСЬ
„НОВЕ СЛОВО“

виходить у Львові що дня в полудне.

„Нове Слово“ має найліпші і найновіші відомості з краю, держави і заграниці.

„Нове Слово“ одиноке з всіх українських дневників, що має власного кореспондента у Відни, котрий кожного дня телефонічною дорогою пересилає вісти про всі важнійші події у світі. Одержуючи сі вісти з найліпше поінформованих віденських дневників, „НОВЕ СЛОВО“ є одинокою українською часописю, що передає ті вісти ще того самого дня своїм читачам. Скорість в інформованю улекшує йому машина ротаційна, яка друкує 15 тисяч примірників на годину, в чім випереджує всі інші укр. дневники, котрі друкують ся на звичайних машинах.

„Нове Слово“ вивіноване обильним, найріжнороднішим материялом. Подає воно політичні статі, вісти з краю, держави, з широкого світа і має в кождім числі надзвичайно цікаву всячину.

„Нове Слово“ звертає особливу увагу на народне шкільництво і на жите українського народного учительства. Між сталими співробітниками „НОВОГО СЛОВА“ є кілька найвизначнійших учительських сил.

„Нове Слово“ після умови з провідниками учительського руху містить радо статі і дописи з учительського житя, тому обовязком кожного Українця учителя і учительки є пренумерувати і ширити „Нове Слово“.

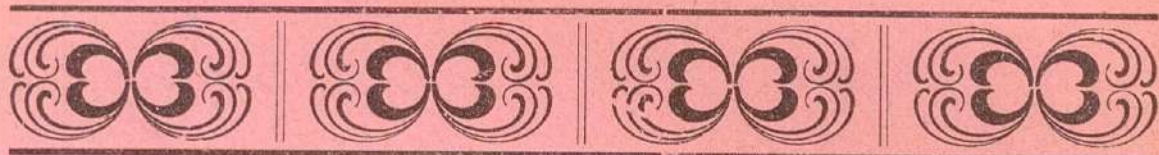
„Нове Слово“ коштує місячно 1 К. 50 сот., квартално 4 К. 50 сот., піврічно 9 К., річно 18 К.

Адрес Редакції і Адміністрації: Львів Коперника 22.

„Приют“ для членів „Взаїмної помочи“ (звичайних і спомагаючих) містить ся при Товаристві Се дві гарні соняшні комнати з чистенькою обстановою а осібними входами. Послугачка на кождей зазив. Оплата за нічліг, обслугу, сьвітло і опал лиш 1 К 20 с. Користайте з „Приюта“, щоб не оплачувати дорогих готелів!

„Взаїмна поміч учительська“

стоваришенє зареєстроване з обмеженою порукою

у Львові, ул. Скарбківська 33.

Членами сего Товариства повинні бути всі сьвідомі Українці, учителі і учительки.

Ціль товариства — збирати малі ошадности учительства і пускати їх в оборот для добра і в хосен учительства,

Вписове 2 К; оден уділ 10 К; порука двократна. Уділи можна вплачувати ратами; перша рата (окрім вписового) 4 К. Від уділів що року 5%-ва дивіденди. Товариство приймає вкладки на 5% а дає позички до висоти 1000 К. на сплати місячними і чвертьрічними ратами.

ПОМАГАЙМО СОБІ САМІ!

Дирекція.

